

U bent een springende fontein

Preek over Johannes 4: 3 - 30

Maria Koningin Kerk Baarn, 18 januari 2015

Ds. C. Kruijswijk Jansen

De man lag al weken op de Intensive Care, veel te lang. Hij kon het niet meer aan. Uitgeput kwam ik hem tegen. Ik zei tegen hem "De wijn is op". Hij verstond deze verwijzing naar het verhaal in het evangelie naar Johannes, waar de bruiloft door kan gaan omdat door Jezus' toedoen water wijn wordt. Ik had misschien ook tegen die man kunnen zeggen "U bent een springende fontein". Ook die uitspraak komt uit het Johannes evangelie, gesproken door een Samaritaanse vrouw bij de Jacobsbron. Je voelt je misschien zo uitgedroogd, zo verloren, maar in werkelijkheid zit diep in je verscholen fonkelend, stromend water.

Wanneer zeg je dat "U bent een springende fontein"? En wanneer hóóp je dat iemand tot jou zal zeggen ...? Je kunt je zo opgedroogd voelen, zo zonder levenslust, dat alles je tegen zit, niemand begrijpt me. Soms oom ik ergens en dan wordt er gezegd "U bent vandaag de eerste met wie ik praat". Hebt u vanmorgen al iemand gesproken? Ik bedoel niet dat u elkaar goedemorgen hebt gezegd, maar iemand die aan u vroeg: "Hoe gaat het met je?" Of hebt u die vraag vanmorgen aan iemand gesteld? En gisteren, zaterdag? Je kunt je zo alleen voelen in het dorp, zoveel behoefte hebben aan een praatje dat je maar gaat winkelen, of naar de bibliotheek, in de hoop dat je iemand tegen komt om een praatje mee te maken.

Stel dat iemand tegen je zegt "U bent een springende fontein", wat doet dat dan met je?

Jezus zei het tot een Samaritaanse vrouw. "U bent ..." Dat staat er niet letterlijk, maar dat gesprek bij de bron is een pastoraal gesprek, waarin aan de oppervlakte dingen gezegd worden die je in de diepte moet proberen te verstaan. Eigenlijk zegt Jezus tot de vrouw: "U beseft het misschien nog niet, u durft het misschien nog niet te geloven, maar u mag echt worden wie u bent. Diep van binnen bent u zó kostbaar!" In een pastoraal gesprek komt het aan op goed luisteren. Iemand zegt tegen je "Voor mij hoeft het leven niet meer". Maar eigenlijk zegt die ander "Ik zou zo graag leven, zo ontzettend graag, maar ik weet niet hoe?!"

Jezus zegt dan tot de vrouw: "Ik geef u levend water, zodat u wordt tot een springende fontein". Ik geef, u wordt: wij hadden vroeger thuis een pomp met een zwengel. Als die lang had stilgestaan, moest je er eerst water bovenin gieten, dan pas kon hij water geven. Het levende water dat Jezus je geeft zit al lang diep in jou verscholen! Jij bént al zo'n bron!

Het evangelie naar Johannes is mooi en moeilijk. Het zijn allemaal gelaagde verhalen, je moet tussen de regels doorlezen, luisteren, verstaan. Zo worden er van de Samaritaanse vrouw drie dingen gezegd. 1 Ze is eenzaam en verstoten, 2 ze is vervreemd van haar relaties, 3 ze heeft geen zekerheden meer, wat moet ze nog geloven.

1 Ze is eenzaam en verstoten: dat weet je omdat ze midden op de dag, als het veel te heet is, naar de bron buiten het dorp gaat, en bovendien is ze alleen. Een verstandig mens doet dat in de avondkoelte én met de andere vrouwen van het dorp, vriendinnen. Je kunt de nieuwtjes van de dag doornemen én je houdt met elkaar de grijpgrage mannen van het lijf. Maar zij is daar alleen, ze heeft blijkbaar niemand.

2 Ze is vervreemd van haar relaties. In dat gesprek zegt Jezus "Ga uw man eens roepen". "Ik heb geen man", zegt de vrouw. "Dat klopt", zegt Jezus, "u hebt vijf mannen gehad, de man die u nu hebt is uw man niet". Wat een tragiek. Het lukt haar blijkbaar niet om relaties te leggen en te houden. Bij die vijf ging het mis, bij de zesde lukt het ook niet. Tot in haar huis heeft ze blijkbaar niemand.

3 Ze heeft geen zekerheden meer, wat moet ze nog geloven. Ook dat is een aspect in deze ontmoeting. Ze vraagt "Waar moet ik bidden, hier op deze berg, of bij jullie in Jeruzalem?" Eigenlijk vraagt ze "Wat moet ik nou nog geloven, wat onze traditie zegt, of de uwe? Ik weet het niet meer, ik ben de weg kwijt." Ze is onzeker, bang.

Het brengt ons bij de kern van dit ontzettend mooie verhaal. Het begint zo eenvoudig "Geef mij te drinken". Dat is een logische vraag aan een vrouw die bij de bron zit. Maar dieper betekent deze vraag: "Jij hebt drinken, jij bent niet verdroogd. Dat dénk je misschien wel van jezelf, maar dat is niet zo. Jij bent een bron van levend water!"

Als je zo vast zit in je patroon dat je niet zien kunt wie je echt bent, dan roept zo'n inzet een heleboel weerstand op. Zo reageert ze ook: "Hoe kunt u, een Jood, aan mij, een Samaritaanse, nou om water vragen?" En als Jezus even lanter zegt dat hij haar levend water zal geven, reageert ze weer alsof ze gestoken is: "Hoe kan dat nou, u hebt niet eens een emmer!"

In een pastoraal gesprek noem je dat 'weerstand', of 'angst'. Stel je toch eens voor dat ik een bron ben?! Maar Jezus houdt vol: "U bént levend water, u bént een stromende bron, u bént een springende fontein". "Wat ik u geef, bént u al!"

De vrouw ontdooit. Eerst zegt ze tegen Jezus: "U bent een profeet", even later zegt ze tegen hem "U bent de Messias". U brengt het licht in mijn leven!

Er zijn mensen die licht in je leven brengen. Ik zat in het begin van mijn predikantschap in de put. Ik dacht: zo wil ik niet oud worden. Of ik stop ermee en wordt sportleraar, of ik wordt predikant in een psychiatrisch ziekenhuis. Dat laatste zou het worden. Drie maanden woonde ik op het terrein van Zon en Schild en volgde een interne cursus om te leren luisteren, sprak met patiënten en leerde van mijn leermeester Wybe Zijlstra. Hij werd een van die mensen die naar jón luisteren, bij wie je het gevoel krijgt dat ze je begrijpen en verstaan. Hij is voor mij een Messias. Zo kun je dat hebben, een vriend, een soulmate, een vertrouweling, die je de durf geeft om te leven. Na die cursus ben ik weer voluit gemeentepredikant geworden, met ontzettend veel plezier!

Vaak gebeurt zo'n gesprek één op één, soms ook in een klein groepje in de beslotenheid van een zaaltje, waar je elkaar kunt vertrouwen. Toen ik dit verhaal zat voor te bereiden, dacht ik: zou dat ook in het groot kunnen?

Als we de Groningers nu eens echt serieus zouden nemen. Wij stoken hun gas op en zij maken zich intens zorgen over hun huizen die door de verzakkende grond waardeloos worden. Als we ze nu eens serieus zouden nemen, en hen echt helpen met betere huizen, wat zou dat dan doen met hun boosheid? Of wat zou er gebeuren als Israëliërs en Palestijnen echt naar elkaar zouden luisteren. Als de Israëliërs zouden kunnen vertellen dat zij al eeuwenlang het kind van de rekening zijn, dat altijd zij eruit gepikt worden als er vergolden moet worden. Dat ze broodnodig een land moeten hebben en houden om zich veilig te kunnen voelen. En als de Palestijnen zouden kunnen vertellen hoe bang zij zijn dat zij verdreven worden. Hun land was immers niet leeg toen de Joden kwamen, de angst dat hun leven niets waard is. Wat zou dat met de boosheid van zowel de Israëliërs als de Palestijnen doen? Er is een vredesprogramma gaande in Israël. In groepen van veertig werden Israëliërs en Palestijnen op veertig kamelen de woestijn in gestuurd, twee weken. De bedoeling was dat er onderweg iets zou gebeuren, iets van begrip tussen hen gesmeed zou worden. Er gebeurde niets. Toen zetten de organisatoren hun opzet om. De veertig mensen werden op twintig kamelen gezet, op iedere kameel een Israëli én een Palestijn. Toen gebeurde er wél iets van begrip!

Zou dat ook kunnen met boze moslims die radicaliseren en uit moorden gaan? Als zij nu eens in hun boosheid verstaan zouden worden?

Columnist Ferdinand Grappenhaus schreef in het Financieel Dagblad een column onder de titel 'Lafbekken'. De teneur is dat je een cartoon die je grieft niet moet beantwoorden met moord en doodslag maar met een cartoon die zo goed is dat de eerste cartoonist zich geraakt voelt. Grappenhaus noemt het laf om te gaan schieten en moorden, dat is te gemakkelijk.

Je moet je afvragen wat mensen beweegt om aanslagen te plegen en te radicaliseren. Waarom weigeren moslims zich aan te passen aan onze westerse maatschappij, aan onze blote, grenzeloze samenleving? Ze voelen zich gekwetst door de spot met hun profeet Mohammed, ze voelen zich in hun eer aangetast als ze (door Theo van Goch) 'Geiteneukers' worden genoemd, ze voelen zich gepasseerd als ze worden afgedaan (door Pim Fortuijn) als 'achterlijk geloof'. Ze voelen zich tweederangs en gemarginaliseerd. Paus Franciscus is helder in zijn uitspraken: De moordaanslagen veroordeelt hij scherp. En wat hij even scherp veroordeelt zijn de beledigingen en kwetsingen van andermans religieuze gevoelens en overtuigingen.

Wij veroordelen de moordpartijen, de onthoofdingen, de onmenselijkheid. Maar stel dat er bij de bron een radicale moslim zit, en je zou tegen hem zeggen "U bent een springende fontein". Zou hij daar vatbaar voor zijn? Zou het hem of haar kansen bieden, een eerlijke plek in onze samenleving? In de film Intouchable is de hoofdpersoon een criminele zwarte man uit de banlieue van Parijs. Hij krijgt de kans een rijke, blanke en verlamde man terzijde te staan. Die blanke man kijkt door de criminele schil heen, zoals ook de zwarte man door de verlamming heen kijkt. Het schijnt echt gebeurd te zijn. Een romantische film, maar ook de kern van waar het in wezen om gaat: dat je door de buitenkant heen kijkt. Je zit met een radicale moslim op de rand van Jacobsbron. Je zegt tegen hem: "Ik veroordeel je verkeerde daden, maar ik wil in jou een mens zien". Wat zou er gebeuren?

Ik wil in jou een mens zien, een mens die behoort te leven. U bent een springende fontein! Kan dat? Kun je dat in ieder mens zien? Ik denk dat dát nou juist het leven van Jezus tekent, dat hij dát in je wil zien, een mens als een levende bron. Jezus leefde daarvoor. Hij is er zelfs voor gestorven! U bent geen Jezus, het is voldoende als wij elkaar iets goeds, iets moois toewensen, iets in de trand van 'ubent een mooi mens'. Laten we dat nu doen, bij wijze van Amen, elkaar iets moois toewensen. Ik nodig u uit ...

(deze overdenking werd op 18 januari 2015 uitgesproken in de Maria Koningin Kerk in Baarn op de zondag van gebed voor de eenheid)